

Слід відзначити що творчість Косенка – багатогранна, тематично різноманітна. Вона охоплює майже всі жанри. Увагу митця привертала різні сфери людського життя і діяльності: революційно-громадський пафос, романтика праці, духовний світ сучасника. В яких би жанрах не працював композитор, всюди відчуваються високий професіоналізм, майстерність, широка ерудиція.

Отже, Віктор Косенко високоталановитий композитором, творчість якого має високу мистецьку якість і художню цінність, щирість, емоційну наснаженість, глибоку культурність, високу майстерність. І все це зіграло полум'ям, що ніколи не згасало, полум'ям великої любові до музичної справи [3, с. 194].

Література

1. Олійник О. В. Косенко : Попул. нарис. – Київ : «МУЗИЧНА УКРАЇНА», 1989. – 62 с.
2. Стецюк Р. В. Косенко. – Київ : «Музична Україна», 1974. – 54 с.
3. Косенко В. Спогади, листи. – Київ : «Музична Україна», 1975. – 292 с.

УДК 304.4:37:329.14(477):94 «192/193»

МАЛЕЦЬ О.О.,
Мукачівський державний університет
МАЛЕЦЬ Н.Б.,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТИЧНОЇ ПАРТІЇ ПІДКАРПАТСЬКОЇ РУСИ У 20-30-х рр. ХХ ст.

У 20-х рр. ХХ ст. Підкарпатська Русь поступово пристосовувалася до існуючої політичної системи Чехословаччини. У порівнянні з іншими країнами Центрально-Східної Європи, республіка була добре розвинена, мала демократичний характер. Процес становлення політичних партій на Підкарпатській Русі зумовлювався особливостями політичного життя в складі Австро-Угорщини, а також тими новими можливостями, які створювала Конституція Чехословацької республіки 1920 р. Якщо до 1918 р. власних політичних партій на Закарпатті не було, то в міжвоєнний період такі масово появились. Вони були або дочірними партіями чехословацьких, або партіями, які захищали виключно інтереси населення Підкарпатської групи: русинів, угорців, євреїв. У 1921 р. в краї діяло 18, а в 1922 р. – 22 партії. Пізніше, напередодні парламентських виборів 1924 р., кількість їх зросла до тридцяти [7, с. 153]. Існування в краї такої кількості партій мало об'єктивну основу, що впливало із слабкої структуризації суспільства, відсутності середнього класу.

За умов, коли на політичній карті Підкарпатської Русі почали з'являтися нові політичні партії, Я. Остапчук виступив з ініціативою створення соціал-демократичної партії на нараді 16 травня 1920 р. Тоді ж було обрано і партійне керівництво в такому складі: Я. Остапчук, Є. Пуза, С. Клочурак, В. Шуба, В. Климпуш, І. Товтин, І. Михалко та І. Чулак [5, с. 27].

В організаційному плані соціал-демократи краю були зв'язані з Чехословацькою соціал-демократичною партією, а в своїй діяльності спиралися на основні принципи II Інтернаціоналу. Вони виступали проти насильницьких методів досягнення мети, за здійснення всіх перетворень мирним парламентським шляхом. Соціал-демократи підтримували найтісніші зв'язки з селянством Підкарпатської Русі, виступали виразником його інтересів та вимог. Загалом це була реформістська, парламентська партія. Офіційним друкованим органом партії спочатку була газета «Народ», а згодом – газети «Вперед» на руській та «Еіоге» на угорській мові [6, с. 36].

У національному питанні соціал-демократи завжди стверджували ідею єдності між українським народом та русинами. Газета «Вперед» з перших днів виходу друкувалася найбільш наближеною до літературної українською мовою, а згодом одна з перших в краї перейшла на український фонетичний правопис.

Лідери соціал-демократичної партії Підкарпатської Русі Я. Остапчук, Є. Пуза, С. Клочурак тісно співпрацювали з соціал-демократичною партією Чехословаччини. В останній, під впливом подій в Росії та зростання революційного руху в країнах Західної Європи, посилювався розкол, загострилися суперечності між лівими і правими. Вимоги лівої (марксистської) групи відштовхували ту частину населення, яка боялася поширення «російського більшовизму» в Європі. Хоча ця група визнала ряд соціально-економічних і політичних вимог, що відповідали інтересам всіх громадян, в кінцевому рахунку все ж прагнула механічно переносити досвід РКП(б) на чехословацький ґрунт.

Для соціал-демократичної партії Підкарпатської Русі ідейно близьким було праве крило СДПЧ, яке мало значний вплив на маси, висувало реальнішу програму в економічній, політичній і соціальній сферах. Його лідери входили до складу урядів, через парламент тиснули на владні структури Чехословаччини, проявляли схильність до погодження з діями президента Т. Масарика і коаліційного уряду.

Основу СДППР складали робітники різних національностей. Протягом 1920-х років соціал-демократи зміцнювалися організаційно, їх лідери Я. Остапчук, Є. Пуза, Я. Нечас набували досвіду роботи в складних політичних умовах. На конгресі у жовтні 1922 р. соціал-демократи прийняли програму, яка намагалася розв'язувати питання економічного, політичного і культурного розвитку краю в рамках Чехословацької держави і передбачала надання Підкарпатській Русі широких автономних прав [2, арк. 180-181]. Друковані органи соціал-демократів досить критично висвітлювали події в СРСР і радянській Україні, зокрема розповідали про голод на початку 1920-х років. Соціал-демократи відверто засуджували марксистсько-ленінське тлумачення класової боротьби і соціалістичної революції та диктатури пролетаріату, як і ленінсько-сталінський варіант здійснення соціалістичних перетворень в Радянському Союзі. В організаційному відношенні соціал-демократична партія краю до 1930 р. вважалася самостійною, але фактично була залежна від

Чехословацької соціал-демократичної партії, була їй підпорядкована і одержувала від неї матеріальну і фінансову допомогу.

Соціал-демократична партія Підкарпатської Русі поступалася в краї впливами і чисельністю крайовій комуністичній організації Підкарпатської Русі – складовій частині Компартії Чехословаччини, яка утворилася в травні 1921 р. Закарпатський крайком КПЧ створив 13 окружних секретаріатів, які керували роботою 91 первинного осередку [3, с. 54].

Одним із основних опонентів соціал-демократичної партії Підкарпатської Русі була Карпато-Руська Трудова партія на чолі з колишнім галицьким москвофілом А. Гагатком. Вона виступала за реставрацію дожовтневих (1917 р.) порядків у Росії, включення Закарпаття до складу Росії і запровадження російської мови на території краю [1, арк. 7].

Опонентом соціал-демократів виступали також партії угорської орієнтації, які у 1926 р. об'єдналися в Угорську національну партію на чолі з Ф. Еґрі та Е. Хорлатом. її політичною платформою було приєднання Закарпаття до Угорщини.

Лідери соціал-демократів Підкарпатської Русі Я. Остапчук, Є. Пуза та ін. не підтримали в 1922 р. консолідаційні зусилля Хліборобської, Карпато-Руської Трудової, Землеробської автономної партій та Підкарпатського Землеробського Союзу щодо об'єднання в одну партію [2, арк. 157]. Соціал-демократи вважали, що занадто різними були політичні орієнтації цих партій і об'єднати їх в одній програмі неможливо. Вже у січні 1924 р. ця коаліція розпалася [4].

Література

1. ДАЗО. Ф. 12. оп. 3., спр. 207.
2. Національна бібліотека ім. В. Стефаника (м. Львів)у відділ рукописів. Ф.1 (Наукове товариство ім. Т. Шевченка(НТШ)), оп. 1, спр. 546.
3. Малець Н., Малець О. Громадсько-політична діяльність Яцка Остапчука (1873-1959 рр.) : Монографія. – Ужгород, « Карпатська вежа», 2015. – 150с.
4. Мишуга Л. Підкарпатська Русь. Сучасний стан. – Відень : Накладом "Українського прапору", 1921. – 46 с.
5. Ортоскоп. Державні змагання Прикарпатської України. – Відень, 1924. – 56 с.
6. Осечинський В.К. Галичина під гнітом Австро-Угорщини в епоху імперіалізму. – Львів : Кн.-журн. вид-во, 1954. – 185 с.
7. Худанич В.І. Міжвоєнний період в історії Закарпаття // Українські Карпати. Матеріали міжнародної наукової конференції "Українські Карпати": етнос, історія, культура" (Ужгород, 26 серпня - 1 вересня 1991 р.). – Ужгород, 1993. -С.152-163.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>